

Дайджест мазмұны

- Экономикалық түсініксіздікке қарамастан, ДСҰ мүшелері сауда-саттықты шектеу шараларында ұстамдылық танытады
- Оңтүстік Африка ДСҰ-да ЕО-ның цитрустық жемістерге қатысты шараларына қарсы дау туғызуда
- Төрешілер ЕО мен Түркия арасындағы фармацевтикалық өнімге қатысты дау бойынша шешім шығарылғаны туралы хабарлады
- ДСҰ мүшелері ауыл шаруашылығы бойынша келіссөздерді жандандырудың жаңа тәсілдерін табуға шақырды
- ДСҰ Бас директоры Нгози Оконджо-Ивеала тұрақты балық аулауды дамытуды қолдауға шақырады

Экономикалық түсініксіздікке қарамастан, ДСҰ мүшелері сауда-саттықты шектеу шараларында ұстамдылық танытады¹

ДСҰ Бас директорының 2021 жылғы қазанның ортасынан бастап 2022 жылғы мамырдың ортасына дейінгі кезеңді қамтитын сауда саласындағы өзгерістер туралы жартыжылдық баяндамасы ДСҰ мүшелерінің сауда шектеулерін енгізу кезінде ұстамдылық танытуын жалғастыратынын куәландырады.

Есепті кезең ішінде ДСҰ мүшелері енгізген (603,2 миллиард АҚШ доллары) импортты жеңілдету жөніндегі әдеттегі (COVID-19-мен байланысты емес) шаралардың болжамды саудалық қамтылуы импортты шектейтін шаралардың (23,5 миллиард АҚШ доллары) саудалық қамтылуынан әлдеқайда асып түсті.

Жалпы алғанда, сауда рәсімдерін жеңілдету бойынша 230 жаңа шара және сауданы шектейтін 109 шара тіркелген. Оларға Украинадағы соғысқа жауап ретінде енгізілген экспортқа 32 шектеу (69,6 млрд АҚШ долларына бағаланған) және импортты жеңілдету бойынша 18 шара (38,3 млрд АҚШ доллары) кіреді.

Хатшылықтың тұрақты мониторингі көрсеткендей, соғыс басталғаннан бері ақпан айының соңында 30 мүше мен бақылаушы азық-түлік, жем, отын және тыңайтқыш экспортына тыйым салатын немесе шектейтін 55 шара енгізді. Оның ішінде 15 шара жойылды.

Баяндамада ақпан айынан бастап Украинадағы соғыс нәтижесінде әлемдік экономиканың перспективалары нашарлап, ДСҰ-ны алдағы екі жылға арналған әлемдік сауда туралы болжамдарын төмендетуге итермелегені атап өтілді. 2022

¹ https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/trdev_27jul22_e.htm

жылғы 12 сәуірдегі соңғы болжамға сәйкес, өткен жылғы қазанның алдыңғы болжамындағы 4,7% - бен салыстырғанда 2022 жылы тауарлар саудасы көлемінің 3,0% - ға өсуі күтілуде.

COVID-19 пандемиясының басталуынан бастап ДСҰ мүшелері мен бақылаушылары тауарларға қатысты 436 сауда және саудаға байланысты шараларды енгізді. Оның ішінде 288 - і (66%) саудаға жәрдемдесуге, ал 148-і (34%) сауданы шектеуге бағытталды. Экспорттық шектеулерге COVID-19 байланысты барлық сауда шектеу шараларының 83%-ы келеді. COVID-19 байланысты экспорттық шектеулердің 73%-ы біртіндеп алынып тасталды.

Қызмет көрсету саласында Хатшылық пандемия басталғаннан бері мүшелер мен бақылаушылар қабылдаған COVID-19-ға қатысты 155 шараны тіркеді. 2021 жылдың қазан айының ортасынан бастап тек екі жаңа шара туралы хабарланды, ал бесеуі тоқтатылды деп жарияланды.

Украинадағы соғысқа қатысты Хатшылық ДСҰ-ның 43 мүшесі мен Ресей Федерациясына тауарлар саудасында бір бақылаушы енгізген 71 нақты сауда және саудаға байланысты санкцияны анықтады.

Сонымен қатар, ДСҰ-ның 39 мүшесі Ресей Федерациясына қатысты 75 сауда және саудаға қатысты санкциялар анықталды. Зияткерлік меншік саласында ДСҰ-ның бірнеше мүшелері зияткерлік меншік құқықтарын сақтауға және лицензиялауға жанама әсер етуі мүмкін шаралар мен санкциялар енгізді.

Тұтастай алғанда, импортқа қолданыстағы шектеулердің көлемі 2009 жылдан бастап құндық мәнде де, әлемдік импортқа пайыздық қатынаста да ұдайы өсті. 2022 жылдың мамыр айының ортасына қарай әлемдік импорттың шамамен 8,9%-ы 2009 жылдан бастап енгізілген және осы уақытқа дейін қолданыста болған импортқа қойылған шектеулердің ықпалында болды.

Шолу кезеңі 2022 жылғы 15 мамырда аяқталғанына қарамастан, баяндамада министрлер көпжақты келіссөздердің бұрын-соңды болмаған нәтижелеріне қол жеткізген маусымда министрлік конференциясының (МК-12) сәтті аяқталуына қысқаша сілтеме бар. Оларға балық аулауға субсидияларды шектеу туралы келісім, ДСҰ-ның төтенше жағдайларға қарсы шаралары, соның ішінде COVID-19 вакциналарын міндетті лицензиялауға, азық-түлік қауіпсіздігіне, ДСҰ-ны реформалауға және электрондық сауда саласындағы кедендік баждарға мораторийді ұзартуға қатысты кейбір талаптарды алып тастау жатады.

Оңтүстік Африка ДСҰ-да ЕО-ның цитрустық жемістерге қатысты шараларына қарсы дау туғызуда²

Оңтүстік Африка ДСҰ-ға ЕО-мен Оңтүстік Африка цитрустарының импортына қатысты ЕО енгізген белгілі бір шараларға қатысты дау бойынша консультациялар өткізу туралы өтінішпен жүгінді. Сұраныс ДСҰ мүшелеріне 29 шілдеде жіберілді.

Оңтүстік Африка жалған көбелек деп аталатын *Thaumatotibia leucotreta* зиянкестерімен байланысты апельсин және басқа цитрус өнімдерін импорттауға ЕО фитосанитарлық талаптарына жақында қабылданған өзгерістерге қарсы. Оңтүстік Африка ЕО шаралары ДСҰ-ның санитарлық және фитосанитарлық шараларды қолдану туралы келісімінің және 1994 жылғы тарифтер мен сауда туралы Бас келісімнің әртүрлі ережелеріне сәйкес келмейді деп мәлімдейді.

Бұл Оңтүстік Африка бастаған ДСҰ шеңберіндегі дауларды шешу туралы алғашқы іс.

Қосымша ақпарат WT/DS613/1 құжатында қол жетімді.

Төрешілер ЕО мен Түркия арасындағы фармацевтикалық өнімге қатысты дау бойынша шешім шығарылғаны туралы хабарлады³

2022 жылғы 25 шілдеде төрешілер ДСҰ мүшелеріне шешім жіберді, онда олар «Түркия — фармацевтикалық өнімді өндіруге, импорттауға және өткізуге қатысты кейбір шаралар» (DS583) дауы бойынша апелляциялық органның кейбір қорытындыларын қайта қарады. Дауларды шешудің ережелері мен рәсімдері туралы уағдаластықтың (бұдан әрі - Уағдаластық) 25-бабына сәйкес ЕО мен Түркия үш төрешіні тағайындады.

Апелляциялық органның баяндамасы тараптарға құпия негізде 2021 жылғы 11 қарашада ұсынылды. 2021 жылғы 20 желтоқсанда ЕО апелляциялық органнан бұл жұмысты тоқтата тұруды және баяндаманы таратпауды сұрады. 2022 жылғы 22 наурызда ЕО және Түркия ДСҰ дауларды шешу жөніндегі органға (бұдан әрі - ДШО) осы дауда «кез келген түпкілікті баяндама бойынша кез келген апелляцияны шешу үшін» уағдаластықтың 25-бабына сәйкес төрелік рәсімдерін келіскендігі туралы хабарлады. 2022 жылғы 25 сәуірде Түркия апелляциялық органның кейбір тұжырымдарына шағымдануға төрелік бастамашылық етті, тараптарға бұрын берілген қорытынды баяндаманы жариялады.

Төрешілер Түркияға олардың шешімінде және апелляциялық органның баяндамасында көрсетілген шараларды оның ДСҰ шеңберіндегі міндеттемелеріне сәйкес келтіруді ұсынды.

² https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/ds613rfc_29jul22_e.htm

³ https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/disp_25jul22_e.htm

Уағдаластықтың 25-бабына сәйкес төрелікке кіретін Тараптар түпкілікті болып табылатын шешімді орындауға келіседі. Бұл жағдайда шешім ДШО-ны қабылдау үшін қажет емес.

ДСҰ мүшелері ауыл шаруашылығы бойынша келіссөздерді жандандырудың жаңа тәсілдерін табуға шақырды⁴

2022 жылғы 21 шілдеде Ауыл шаруашылығы жөніндегі комитеттің отырысында қатысушылар МК-12 қорытындыларын және оларды ауыл шаруашылығы жөніндегі келіссөздерді жандандыру үшін қалай пайдалануға болатынын талқылады.

Делегаттар Елші Пералта ханымға соңғы екі жылдағы көшбасшылығы, адалдығы және қажырлы еңбегі үшін құрмет көрсетті. Олар сонымен бірге оның МК-12-де қол жеткізілген маңызды кезеңдерге қосқан үлесін жоғары бағалады, атап айтқанда, азық-түлік тұрақсыздығына төтенше ден қою туралы Министрлер декларациясын және Дүниежүзілік азық-түлік бағдарламасы (ДАТБ) сатып алатын азық-түлікті экспорттық тыйым салулардан немесе шектеулерден босату туралы министрлік шешімін қабылдады. МК-12 қорытындысы мына сілтеме бойынша қолжетімді:

https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc12_e/geneva_package_e.htm

Төраға: қол жеткізілген нәтижелерді бекіту

Соңғы екі жыл ішінде мүшелер 40 жазбаша материалдарды ұсынып, 130-ға жуық кездесулер өткізіп, қарқынды жұмыс істеді.

Пералта елшісі келіссөздердің әр тақырыбының мәртебесін егжей-тегжейлі айтып берді және мүшелер болашақта келіссөздерді алға жылжытатын төрт жолды ұсынды (JOB/AG/237). Ол нақты деректер негізінде Комитеттегі пікірталастарды жандандырудың және атқарылған жұмыстарды дамытудың маңыздылығын атап өтті. Ол сондай-ақ келіссөздердің азық-түлік қауіпсіздігі мен климаттың өзгеруі сияқты ескі және жаңа сынақтарға жауап беруін қамтамасыз ету қажеттілігін, сондай-ақ келіссөздердің алға жылжуына ықпал ететін жаңа жұмыс тәсілдерін зерттеуді атап өтті.

Төраға алдағы айларда келіссөздердің қалай қайта басталатыны өте маңызды болатынын атап өтті, өйткені ол келесі министрлік конференциясының (МК-13) келіссөздеріне бағыт береді.

«Мүшелер келіссөздердің әр тақырыбына жаңа көзқараспен қарауы керек», - деп қосты ол.

⁴ https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/agng_21jul22_e.htm

Талқылау

Көптеген мүшелер азық-түлік қауіпсіздігі бойынша МК-12 екі қорытынды құжатын құптады, олардың айтуынша, ДСҰ дағдарыстарға уақтылы жауап беру қабілеті туралы оң сигнал болды.

Кейбіреулер азық-түлік қауіпсіздігіне төтенше жағдай декларациясын жүзеге асыру үшін шаралар қабылдауға шақырды, басқаларды сауданың ашықтығын сақтауға және ДСҰ ережелеріне сәйкес келмейтін экспорттық шектеулерді қолданудан аулақ болуға шақырды.

Көптеген адамдар МК-12 қатысушылары келіссөздерді қалай алға жылжыту туралы келісе алмайтындығына көңілі қалғанын айтты, өйткені төраға мен Бас директор ұсынған мәтін жобасы бойынша консенсус болған жоқ (WT/MIN (22)/B/19). Олар төрағаның тұйық жағдай мүшелер енді келіссөздерді жаңартып, жаңа тәсілдерді қабылдауы керек деген көзқарасын қолдады.

Кейбіреулер ауыл шаруашылығы бойынша келіссөздер шашыраңқы тақырыптарға әсер етпеуі керек және қатысушылар барлық салада бірнеше жалпы мәселелерді анықтауы керек деп мәлімдеді.

Кейбір мүшелер азық-түліктің таза импорты болып табылатын дамушы елдер мен ең аз дамыған елдер (АДЕ) тап болатын азық-түлік қауіпсіздігі мен тамақтанудың күрделі мәселелерін атап өтті. Олар МК-12-де келісілген жұмыс бағдарламасы аясында шұғыл әрекет етуге шақырды. Олар ауылшаруашылық өнімдерінің сауда жүйесінің әділдігін арттырудың, ішкі өндіріс пен өнімділікті жақсартудың және соққыларға төзімділікті арттырудың маңыздылығын растады.

ДСҰ Бас директоры Нгози Оконджо-Ивеала тұрақты балық аулауды дамытуды қолдауға шақырады⁵

2022 жылғы 27 шілдеде «Жаһандық шолу: саудаға көмек» іс-шарасы өтті. Аталған іс-шарада ДСҰ Хатшылығының «Балық аулауға субсидиялар бойынша ДСҰ келісімін іске асыру: дамушы және аз дамыған мүше елдер үшін шақырулар мен мүмкіндіктер» баяндамасы таныстырылды.

ДСҰ Бас директоры Нгози Оконджо-Ивеала өз сөзінде шамамен 3,25 млрд. АҚШ 2010-2020 жылдар аралығында алынған қаражаттан тұрақты балық аулауды дамытуға бағытталды. Алайда, ол көмек көлемі зиянды балық аулауға арналған субсидиялардан бірнеше есе төмен екенін атап өтті, атап айтқанда 22 млрд. АҚШ

⁵ https://www.wto.org/english/news_e/news22_e/fish_29jul22_e.htm

долл. құрайды. Сондықтан, ол бұл субсидиялардың жойылуы тұрақты балық аулауды дамытуға бағытталуы мүмкін үлкен қаражатты босатады деп атап өтті.

Бұл іс-шараға жағалаудағы экономикалар мен донор елдердің жоғары лауазымды өкілдері қатысты, олар балық аулауды тұрақты дамытуға үлкен ресурстар бөлуді қолдады. Мере Фалемака (Тынық мұхит аралдары форумының хатшылығы) және Мухаммаду Ках (Гамбия) дамушы және аз дамыған елдерге ДСҰ-ның балық аулауға субсидиялар туралы Келісімін жүзеге асыру үшін, мысалы, хабарлама, субсидиялау саясатын реформалау және т. б. талаптарын орындау үшін көмек қажет екенін растады.